

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS ĪSTENĀIS LOCEKLIS
HABILITĒTAIS VĒSTURES ZINĀTŅU DOKTORS

JĀNIS BĒRZIŅŠ
29.04.1941 — 19.02.2017

2017. gada 19. februāris atnesa sēru vēsti visai vēsturnieku un Latvijas Zinātņu akadēmijas (LZA) saimei, mūžībā devies izcils un godprātīgs zinātnieks, draudzīgs un izpalīdzīgs kolēģis, taisnīgs un drosmīgs cilvēks — Jānis Bērziņš.

Jānis Bērziņš dzimis 1941. gada 29. aprīlī Cesvainē. Nepilnu divu mēnešu vecumā viņš kopā ar vecākiem tika iekļauts padomju okupācijas varai neuzticamo cilvēku sarakstos un pakļauts deportācijai. Mātei izdevās mainīt dēla likteni, stacijā slepeni nododot zīdaini vecmāmiņai. Abi vecāki neatgriezās no Sibīrijas, bet Jānis uzauga vecmāmiņas un mātes māsas aprūpē.

1960. gadā Jānis pabeidza Cesvaines vidusskolu un iestājās tolaik Latvijas Valsts

universitātes (LVU) Vēstures un filoloģijas fakultātes Vēstures nodaļā. 1965. g. LVU izlaidumam sekoja darba gaitas Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā un dienests Padomju armijā. 1967. g. J. Bērziņš iestājās aspirantūrā LVU Vēstures nodaļā, viņa disertācijas tēma — “Latvijas strādnieki 19. gs. 90. gados”. 1970. g. viņš aizstāvēja vēstures zinātņu kandidāta disertāciju un uzsāka darbu Vēstures un filoloģijas fakultātē, kur lasīja kursus vispārējā un PSRS vēsturē. 1971. g. vēsturnieks kļuva par jaunāko zinātnisko līdzstrādnieku LPSR Zinātņu akadēmijas Vēstures institūtā, kur strādāja Kapitālisma vēstures pētniecības sektorā.

Atmodas gados J. Bērziņš nešaubīgi iestājās par Latvijas neatkarību, kritiskākajos brīžos nestāvēja malā, bija uz barikādēm, aizstāvēja Ministru padomi.

Latvijai atgūstot neatkarību, vēsturnieks bija starp tiem institūta darbiniekiem, kuri aizstāvēja viedokli par institūcijas darba turpināšanu, tās nesadalīšanu.

1992. g. J. Bērziņa zinātniskais grāds tika nostrificēts (*Dr.hist.*), un pēc gada viņš ievēlēts par vadošo pētnieku Latvijas Universitātes Latvijas vēstures institūtā (LU LVI). 1997. g., pēc aizstāvēta habilitācijas darba par rakstu kopu “Latvijas rūpniecības strādnieki 1900–1914”, J. Bērziņš kļuva par habilitēto vēstures doktoru (*Dr. habil. hist.*).

Laikā no 2001. līdz 2013. g. J. Bērziņš bija institūta Viduslaiku, jauno laiku un jaunāko laiku vēstures nodaļas vadītājs, vadīja nozīmīgus zinātniskus projektus par Latvijas 19. un 20. gs. vēstures posmu. Viņš bija «Latvijas Vēstures Institūta Žurnāla» redakcijas

kolēģijas un redakcijas padomes loceklis. Laidz no 2002. līdz 2006. g. J. Bērziņš bija LU LVI direktors, iemantojot lielu cieņu un kolēģu mīlestību. J. Bērziņš bija arī LU Vēstures un filozofijas fakultātes studentu diplomdarbu vadītājs un recenzents, Valsts eksaminācijas komisijas priekšsēdētājs Vēstures nodaļā, LU Promocijas padomes un vēsturnieku doktorantūras padomes loceklis.

J. Bērziņa zinātniskās intereses saistījās ar trim tēmām — sociālo grupu vēsture, sociālo kustību vēsture un tautsaimniecības nozaru vēsture. J. Bērziņa zinātniskais darbs aizsākās ar pētījumu par Latvijas strādnieku vēsturi 19. gs. un 20. gs. sākumā. Aspirantūras studiju laikā vēsturnieks publicēja savu pirmo nopietno darbu — nelielu zinātnisko brošūru "Latvijas strādnieku ekonomiskais stāvoklis 19. gadsimta 90. gados". 1976. g. iznāca J. Bērziņa pirmā monogrāfija "Ar akmeni pret šauteni", kuras pamatā bija disertācijas materiāli. Pēc valstiskās neatkarības atgūšanas izdotas divas monogrāfijas "Latvijas rūpniecības strādnieku dzīves līmenis 1900–1914" (1997) un "Latvijas rūpniecības strādnieku sociālais portrets 1900–1914" (2009). Pētījumi par sociālo kustību — zemnieku kustība, 1905. gada revolūcija u.tml. apkopoti kolektīvās monogrāfijās "Latvijas PSR vēsture: I sējums" (1986), "Latvija 19. gadsimtā: Vēstures apceres" (2000); "20. gadsimta Latvijas vēsture. I: 1900–1918" (2000), "1905.

gads Latvijā: 100" (2006). Viņš regulāri publicējies Latvijas vēsturniekiem nozīmīgos izdevumos — "Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls" un "Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis. A daļa".

J. Bērziņš aktīvi iesaistījās Latvijas Zinātņu akadēmijas darbā. 1998. g. viņš ievēlēts par LZA korespondētājlocekli, 2000. g. — par LZA īsteno locekli. No 2001. g. akademiķis J. Bērziņš bija Senāta loceklis un LZA Valdes loceklis, no 2008. gada līdz 2016. gadam — LZA Fonda priekšsēdētājs, Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļas priekšsēdētāja vietnieks (2001–2012) un šīs nodaļas padomes loceklis (2010–2012).

J. Bērziņa zinātniskā darbība novērtēta arī valstiskā līmenī — 1987. g. viņš saņēma LPSR Valsts prēmiju, 1998. g. — Arveda Švābes balvu, 2005. g. — Rīgas balvu, 2001. g. — Izglītības un zinātnes ministrijas Goda diplomu. Vēsturnieks tika apbalvots ar 1991. gada barikāžu dalībnieka piemiņas zīmi un par nopelniem valsts labā ar IV pakāpes Atzinības krustu (2011).

J. Bērziņam bija trīs spēka avoti: ģimene — sieva Rita, dēls Pēteris, meita Ilze un mazmeitiņa Elīza, dzimtā puse, mājas Cesvainē un medības — hobijs mūža garumā.

Lai Tev vieglas smiltis tēvu zemes atmatā!

Latvijas Zinātņu akadēmija